

Перспективи вступу Швеції до НАТО

Проаналізовано передумови зміни геополітичної орієнтації Швеції на сучасному етапі. Визначено фактори, які впливають на переговорний процес щодо вступу Швеції до Північноатлантичного Альянсу, а також спрогнозовано перспективи вирішення проблем, які перешкоджають приєднанню цієї держави до НАТО.

Швеція вирішила не приєднуватися до Північноатлантичного Альянсу після його заснування в 1949 р., і проголосила політику безпеки, спрямовану на неприєднання до військових блоків у мирний час та дотримання нейтралітету у військовий період. Швеція неухильно дотримувалася політики нейтралітету під час холодної війни, незважаючи на інтенсивну співпрацю із Заходом.

Колишній прем'єр-міністр Швеції Карл Більдт зазначив, що така політика була відповіддю на побоювання, що якщо Швеція приєднається до НАТО, Радянський Союз може відповісти вторгненням у сусідню Фінляндію, з якою Швеція підтримувала тісні стосунки [1]. Фінляндія прийняла політику нейтралітету у зовнішніх справах під час холодної війни офіційно на знак поваги до сусіднього Радянського Союзу (в реальності побоюючись агресії з його боку), що зазвичай називають фінляндизацією.

Приєднання Швеції до Європейського Союзу в 1995 р. означало, що нейтралітет як принцип був нівельований. З 1990-х років у Швеції точилася активна дискусія щодо членства в НАТО. Ці ідеологічні розбіжності чітко простежувалися наприклад в грудні 2006 р., коли дану державу запросили приєднатися до Сил реагування НАТО. Швеція приєдналася до програми Північноатлантичного Альянсу «Партнерство заради миру» 9 травня 1994 р. і брала активну участь у місіях під керівництвом НАТО в Боснії (IFOR і SFOR), Косово (KFOR), Афганістані (ISAF) і Лівії (операція «Юніфайд Протектор»). Крім того, Швеція підписала в 2014 р. і ратифікувала в 2016 р. угоду з НАТО про приймаючу країну, що дозволяє силам Альянсу проводити спільні тренування на шведській території та дозволяє розгорнути сили держав-членів блоку в Швеції у відповідь на загрози її національній безпеці.

17 травня 2022 року Анн Лінде, міністр закордонних справ Швеції, підписала заявку країни на вступ до НАТО, це сталося після того як про такий намір заявила сусідня Фінляндія. 18 травня 2022 року обидві країни офіційно подали заявки на вступ до Північноатлантичного Альянсу. Переважна більшість країн-членів Європейського Союзу оголосили про підтримку вступу Фінляндії та Швеції до НАТО.

Однак, президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган висловив свою позицію проти приєднання Фінляндії та Швеції до Північноатлантичного Альянсу, заявивши, що для його держави буде «неможливо» підтримати їхню

заявку, поки обидві країни дозволяють групам, які Туреччина класифікує як терористичні організації, діяти на їхній території, насамперед мова йшла про Робітничу партію Курдистану [2]. В березні 2023 р. політичному керівництву Фінляндії все ж таки вдалося переконати Анкару відмовитися від блокування її вступу до НАТО.

4 квітня 2023 р. Фінляндія офіційно приєдналася до Північноатлантичного Альянсу. Натомість перспективи вступу до блоку сусідньої Швеції залишаються досить таки туманними.

Швеція розкритикувала Туреччину за порушення прав людини та недотримання демократичних стандартів, що досить сильно дратує Ердогана та інших турецьких політиків. Як було зазначено вище, офіційна ж Анкара заявляє, що Стокгольм переховує членів терористичних угруповань, Швеція це звинувачення заперечує, проте в Туреччині вимагають їхньої екстрадиції як крок до ратифікації членства Швеції [3].

Шведські суди прийняли рішення про відмову екстрадиції багатьох осіб, яких в Туреччині вважають терористами.

З іншого боку, Анкара з обуренням відреагувала на нещодавні протести в Стокгольмі, під час яких була спалена мусульманська священна книга Коран, а також карикатуру на Ердогана демонстранти повісили догори ногами. В Туреччині заявили, що це злочини на ґрунті ненависті. Шведський уряд в свою чергу виступив із заявою про те, що насправді, зважаючи на те, що в Швеції дозволено вільнодумство і політичний плюралізм, а тому демонстранти нічого кримінального своїми діями не вчинили, оскільки їхні маніфестації не порушують національний закон про свободу слова.

14 травня 2023 р. в Туреччині відбудуться вибори, які вже зараз можна вважати найбільшим політичним викликом для Реджепа Ердогана за останні два десятиліття його перебування при владі. Питання, пов'язані з вступом нових держав до НАТО, можуть допомогти відвернути увагу виборців від внутрішніх соціально-економічних проблем, які наявні в країні вже кілька років. Якщо ж до влади в Туреччині прийде опозиція, тоді неодмінно значно вищими стануть шанси Швеції приєднатися до Північноатлантичного Альянсу.

Туреччина не є єдиною державою, яка із застереженнями ставиться до євроатлантичних прагнень Швеції. В Угорщині заявляють, що Швеція роками вороже ставилася до Будапешта. В уряді угорського прем'єр-міністра Віктора Орбана обурені критикою з боку Стокгольма на рахунок проблем із дотриманням верховенства права в Угорщині. Незважаючи на те, що критика на рахунок перешкоджання діяльності опозиції в Угорщині, утиску прав представників ЛГБТ-спільноти, перешкоджання вільній діяльності ЗМІ і т. д., лунає на адресу Будапешта традиційно вже роками і з багатьох інших європейських країн, прихильники Орбана чи не найбільш гнівно протестують проти такої критики з боку Стокгольма. Проте, на відміну від Туреччини, Угорщина не має списку вимог щодо шведської заявки на приєднання до Альянсу, що тим не менш не заважає угорським політикам продовжувати наголошувати на тому, що скарги необхідно розглянути, перш ніж вона зможе ратифікувати вступ Швеції до НАТО.

Можна припустити, що коли стануть відомими результати виборів у Туреччині, то подальший переговорний процес Швеції з Північноатлантичним Альянсом отримає новий імпульс. Але розкладу немає, і затвердження не гарантується.

Офіційний Стокгольм стверджує, що виконав Мадридську угоду, в тому числі взявши на себе зобов'язання посилити боротьбу з тероризмом, додаючи, що деякі інші вимоги Анкари неможливо виконати.

Шведські політики, а також чимало функціонерів всередині Альянсу сподіваються, що поступово Туреччина все-таки зменшить свої претензії, адже вже раніше вона мала суперечки з союзниками по НАТО і відступила.

«Згадуючи про ті попередні інциденти, то варто пам'ятати, що вони були вирішені тиском з боку союзників, переговорами та деякими поступками з боку союзників. Я сподіваюся, що цього можна досягти і в даному випадку», — зазначає Пол Левін, директор Інституту турецьких досліджень Стокгольмського університету [2]. Можна також очікувати, що Ердоган перестане блокувати вступ Швеції до НАТО після того як отримає запевнення останньої, що вона прислухається до занепокоєнь Анкари щодо питань безпеки і намагатиметься надалі враховувати її думку та інтереси. «У цьому випадку ми говоримо, можливо, що через кілька місяців після завершення літа діалог буде зовсім іншим. Але це важко передбачити», - додає Пол Левін [2].

Незважаючи на поточну невизначеність щодо євроатлантичного майбутнього своєї країни, шведські політики й чиновники переконані, що Швеція зараз почувається більше в безпеці, ніж напередодні подання заявки щодо членства в НАТО. Вона отримала запевнення у підтримці від таких держав як Сполучені Штати Америки, Велика Британія та Німеччина. Так, генеральний секретар Північноатлантичного Альянсу Єнс Столтенберг заявив, що неможливо уявити, щоб НАТО не підтримало Швецію, якщо б їй загрожували.

На теперішньому етапі Швеція досить тісно співпрацює з НАТО, і інтеграційні заходи невпинно посилюються. Ця країна має потужні військово-повітряні сили та підводний флот, адаптований до умов Балтійського моря, що, безперечно, є поштовхом для збільшення присутності НАТО в регіоні.

Висновки

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну змусило політичні еліти в окремих нейтральних позаблокових державах Європи замислитися над перспективою зміни геополітичної і безпекової орієнтації. Наприклад в Швеції було взято рішучий курс на приєднання до НАТО, зважаючи на статус організації як такої, що здатна до рішучих ефективних дій. Туреччина і Угорщина висловлюють свої застереження щодо вступу Швеції до Північноатлантичного Альянсу, проте, зважаючи, по-перше, на тиск з боку США щодо необхідності розблокування перспектив вступу останньої до НАТО, а, по-друге, можливість досягнення компромісних домовленостей на двосторонньому рівні і військово-ресурсний потенціал Швеції, варто очікувати на її приєднання до НАТО в недовготривалому майбутньому.

Список літератури

1. Bildt C. Are Sweden and Finland moving to apply for NATO membership? URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/16/are-sweden-finland-moving-apply-nato-membership/> [Last accessed 1 April 2023].
2. Why are Turkey and Hungary against Sweden joining NATO? URL: <https://www.reuters.com/world/europe/after-finland-joins-nato-why-is-turkey-making-sweden-wait-2023-04-04/> [Last accessed 10 April 2023].
3. Erdogan seeks extradition of Turkish political dissidents in Sweden in exchange for its NATO bid: report. URL: <https://stockholmcf.org/erdogan-seeks-extradition-of-turkish-political-dissidents-in-sweden-in-exchange-for-its-nato-bid-report/> [Last accessed 10 April 2023].
4. Savage J. Sweden “should join NATO plane pool” URL: <https://www.thelocal.se/20061111/5481> [Last accessed 2 April 2023].
5. NATO 2022 Strategic Concept. URL: [https://www.nato.int › assets › pdf › 2022 › pdf](https://www.nato.int/assets/pdf/2022/pdf) [Last accessed 30 March 2023].